

Горохівська М. Особливості етнічних стереотипів у юнацькому віці / М. Горохівська, О. Шмиглюк // Психологічні дослідження: наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету. Випуск 9. / За ред. Л. П. Журавльової, В. О. Клімчука, Ю. Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. - С 33-39.

## **ОСОБЛИВОСТІ ЕТНІЧНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ**

**Марина Горохівська**  
студентка 25 групи  
соціально-психологічного  
факультету

Науковий керівник:  
асистент кафедри теоретичної  
психології та психології розвитку  
**О.Г.Шмиглюк**

Етнічним стереотипом являється сукупність уявлень етносу про якості, які є властивими для представників протилежних етнічних спільнот. Вони не існують у свідомості окремої людини, вони існують у групі людей, а також можуть бути позитивно чи негативно забарвленими. Етнічні стереотипи розпочинають формуватися ще у ранньому дитинстві, коли у дитини ще на підсвідомому рівні формуються уявлення про існування етносів та їхню різноманітність.

У своїх роботах Т.Г Стефаненко виділяє два види етнічних стереотипів: аутостереотип та гетеростереотип. Перший складається із уявлень людей про самого себе та інших представників своєї національності. Другий складається з уявлень про людей інших національностей[1].

Як вже зазначалося раніше, етнічний стереотип найчастіше виникає не як результат власного досвіду спілкування індивіда, його практики, а як стан, що розділяється більшою частиною соціуму, в якому індивід проживає. Таким чином, позитивне або негативне ставлення ґрунтується на прийнятті традицій своєї соціальної групи.

Метою нашого дослідження було виявлення особливостей етнічних стереотипів у підлітковому віці. Вибірку склали 50 респондентів (чоловіки та жінки віком 15 до 16 років). Кожний досліджуваний оцінював характеристики різних етнічних груп, зокрема українців, поляків, росіян та канадців. Також вивчалися соціально-психологічні чинники формування етнічних стереотипів (батьки, друзі, вчителі/керівники та ЗМІ).

### *Особливості сприймання досліджуваними української етнічної групи*

Отримані в ході дослідження дані піддавалися факторизації, що дало можливість виділити два фактори. Перший фактор

«сумлінність» (говорить про формування у респондентів певного уявлення про якісне виконання обов'язків) описує 60,24 % дисперсії, Другий фактор «забезпеченість усім необхідним» (можливість розвиватися у суспільстві відповідно до його вимог) - 5,88 % дисперсії.

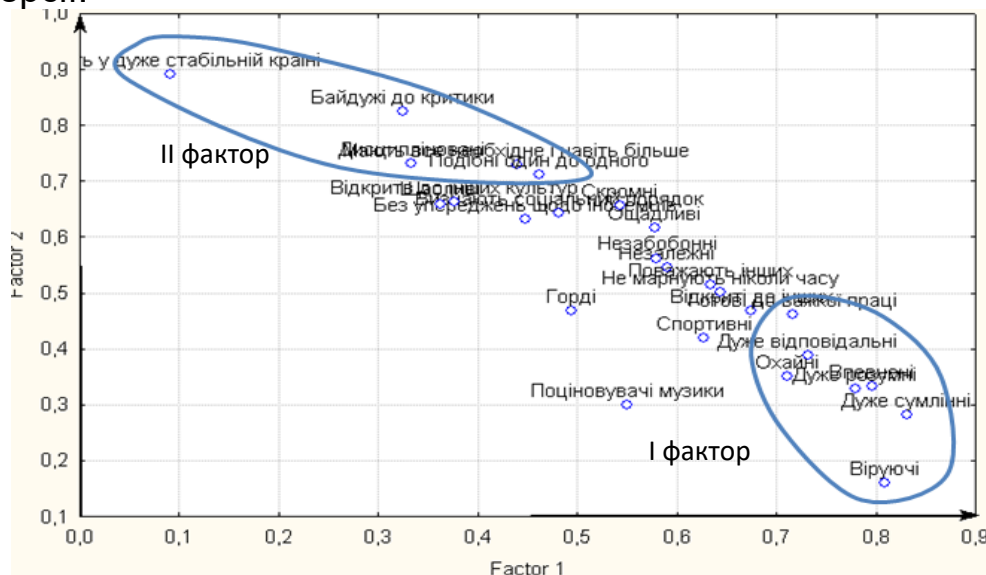


Рис.1. Особливості сприймання досліджуваними української етнічної групи

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як : віра (0,80), впевненість(0,79), відповідальність(0,73), сумлінність(0,83), освіченість (0,77), працюovitість (0,71), охайність(0,71) ; другий фактор вміщує такі конструкти як: байдужість до критики(0,82), забезпеченість усім необхідним (0,72), дисциплінованість (0,73), подібність один до одного(0,71).

Отже, у свідомості осіб підліткового віку представники власної етнічної групи представляються як сумлінні (говорить про те, що у респондентів формується уявлення про якісне виконання обов'язків), впевнені, відповідальні, освічені, охайні та працюовиті особи, які забезпечені усім необхідним (можливість розвиватися у суспільстві відповідно до його вимог), дисципліновані та подібні один до одного.

#### *Особливості сприймання досліджуваними польської етнічної групи*

Отримані в ході дослідження дані піддавалися факторизації, що дало можливість виділити два фактори: «щастя» описує 65,30 % дисперсії та «скромність» - 5,44 % дисперсії

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як: гордість (0,76), незалежність(0,74), віра(0,75), ощадливість(0,73), повага до інших(0,71), щастя (0,79), стабільність у країні(0,76); другий фактор вміщує такі конструкти як: музичні цінності (0,80), байдужість до критики (0,78), ощадливість у часі (0,77), сумлінність (0,75), достатня забезпеченість (0,76), охайність (0,72).



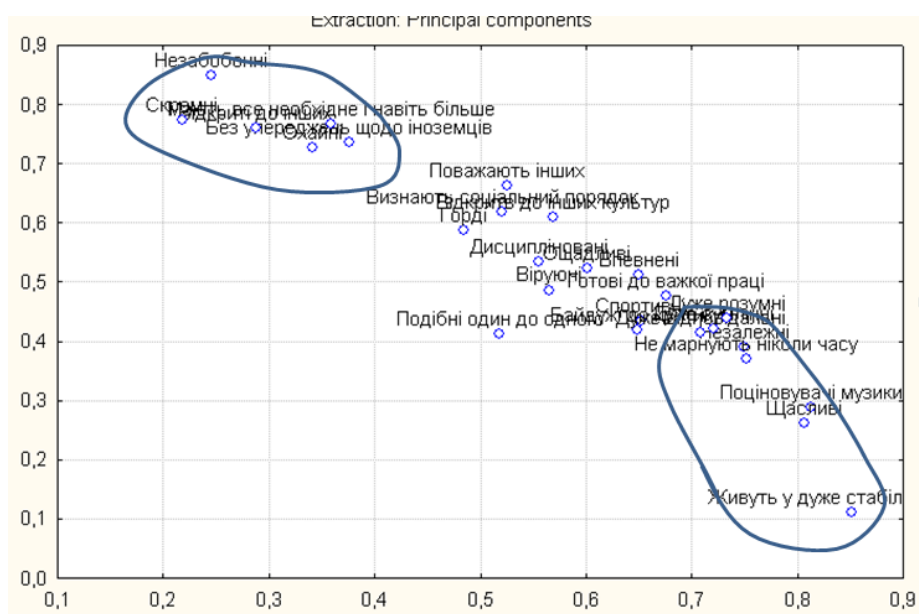


Рис.3. Особливості сприймання досліджуваними канадійської етнічної групи

Отримані дані свідчать про те, що досліджувані вважають канадійців незалежними, відповідальними, сумлінними, ощадливими у часі, освіченими, щасливими, скромними, достатньо забезпеченими, музичними, охайними людьми, які проживають у стабільній країні.

#### *Особливості сприймання досліджуваними російської етнічної групи*

Отримані результати піддавалися факторному аналізу, що дозволило виділити два фактори. Перший фактор «освіченість» описує 46,24 % дисперсії. Другий фактор «щастя» - 8,58 % дисперсії.

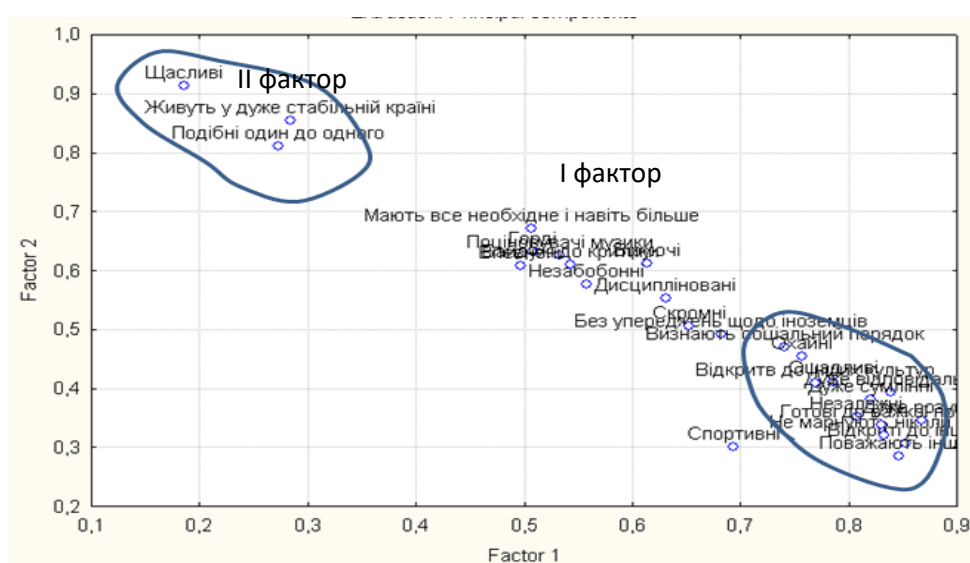


Рис.4 Факто Особливості сприймання досліджуваними канадійської етнічної групи

До першого фактору увійшли такі значимі конструкти як: незалежність(0,80), ощадливість(0,78), відкритість (0,85), відповідальність (0,83), бережність у часі(0,83), сумлінність (0,82), освіченість (0,86), визнання соціального порядку (0,74), відкритість до інших культур (0,76), повага до інших(0,84), готовність до праці(0,83), охайність (0,73); другий фактор вміщує такі конструкти як: подібність один до одного (0,81), щастя (0,91), стабільність у країні (0,85).

Отже, не дивлячись на ситуацію, яка існує в країні («російсько-українська війна»), досліджувані вважають росіян як таких, що незалежні, ощадливі, відповідальні, сумлінні, відкриті до інших культур, поважливі до інших, готові до тяжкої праці, охайні, щасливі, живуть у стабільній країні.

Також важливим етапом нашого дослідження було виявлення чинників, що впливають на формування етнічних стереотипів (табл.1.)

Таблиця 1.

**Соціально-психологічні чинники формування етнічних стереотипів у підлітковому віці**

Соціальні агенти	Загальні показники по досліджуванім (%)
Батьки	45,4%
Друзі	44,8%
Вчителі/керівники	78%
ЗМІ	70%
<b>Рівень впливу думки оточуючих на досліджуваних</b>	
Батьки	60,5%
Друзі	61,5%
Вчителі/керівники	61,2%
ЗМІ	66,5%

Як бачимо з отриманих даних, найбільш вагомим соціальним чинником, який впливає на думки досліджуваних щодо етнічно-культурних питань виявилися ЗМІ (66,5%), середній рівень впливу мають батьки (60,5%) друзі(61,5%) та вчителі (61,2%).

Таким чином, на основі якісного та кількісного аналізу результатів проведеного дослідження, ми можемо зробити наступні висновки:

- В процесі взаємодії людини з оточуючим середовищем, під впливом інформації, яку вона отримує відбувається формування певної сталої думки щодо себе, свого місця у спільноті та щодо своєї та інших національностей/етнічних груп. Власне така позиція і визначає надалі спосіб взаємодії особи з оточуючим світом, особливості сприйняття етнічних груп та їх представників, що у психологічній науці визначається як етнічний стереотип.
- Для стереотипу характерна ригідність, зміни можуть відбуватися тільки в ході глобальних суспільних і соціальних процесів

- Особи підліткового віку позитивно ставляться як до власного етносу так і до представників інших етнічних груп.
- Для підліткового віку найзначимішим соціальним чинником у процесі формування етнічних стереотипів є засоби масової інформації

- **Список літератури**

1. Стефаненко Т. Г. 3. Этнопсихология: практикум: Учебное пособие для студентов вузов / Т. Г. Стефаненко., 2006. – 201 с.
2. Шмиглюк О. Г. Дослідження проблеми етнічної самосвідомості у психології. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук / О. Г. Шмиглюк. // Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції.. – 2017. – С. 3.